

Nro. 41.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Májusnak 23-dik napján 1797-ik
esztendőben.*

Békességes és Hadi Környütlállások.

Elég sokaig pereltek egymással a' bajonettás
prokátorok, már most nékiek is jól esik a'
pihenés, de még azoknak a' tartományoknak is jó
izüek fognak a' békességnek gyümöltsei lenni, a'
mellyek néhány esztendőktől fogva a' háborúnak
keserü izét tapasztalták. Még ugyan déli erejében
nem sütt a' békességnek arany napja Európának
egein, de már fel derült annak kellemetes haj-
nala, és nem sokára ezek az áldott igik fognak
a' levegőben zengedezni: *Békessége vagyon a'
Nemzeteknek.* Már fel állítatott a' békesseg isten
asszonyának óltára a' szárazon, készen vagyon a'
tömjén, készen a' tömjénező edenyek. Nem so-

kára a' tengeri Mars is a' nyugodalomnak kikötő helyébe fog bé evezni.

Már most annyiban tökéletes tsendesség vagy a' *Rénus* innenső és túlsó partyain, hogy minden ellenségeskedés meg szűnt, hogy ott nem foly többé az emberi vérnek patakja, hogy mind a' két rész hüvelyébe tette a' maga fegyverét: a' mennyiben mindazáltal még most is táboroznak a' hadi seregek, még most is nyomjak a' gabona és fű termő mezőknek hátait, és még most is terhelik, és a' békességnek tökéletességre való menetelig terhelni is fogjak a' sok contributió által a' föld népét, sok héja vagy tökéletes nyugodalmoknak.

Ellenben a' Velentzei tartományokban, a' hol a' nemzeti gyűlölségnek lelke előbbi szunnyadozásaiból fel serkent, igen roszúl folynak a' dolgok azon Respublikára nézve, 's felő, hogy halálos nyavalyába ne essen gondolatlan jobbágyainak tetteik, és az ottan hátra maradt egészséges és egészségtelen Frantziák eránt végbe vitt kegyetlenségek miatt. Eléggé igyekeznek ugyan a' Velentzei Tanáts a' dolgot lépíteni, és azzal menti magát *Bonaparte* fő vezérhez küldött válaszában, hogy sem a' *Bataglia* Vice-Providitore által kiadattatott hirdetményről, sem a' parasztoknak Frantziák ellen lett fel támadásokról, sem a' *Saló* városbelieknek hitetlen feltételekről semmit nem tudott, és valamit a' Velentzei jobbágyok miveltek, arra egyedül a' törvényes kórmányszék eránt való forró, de egyzersmind vak hajlandóságok által vezéreltetek. Végtére tökéletes elégtételt igir *Bonaparténak*, arra kötelezván magát, hogy azon partosságnak szerző okait, mihelyt világosságra fognak jöni, mingyárt által fogja néki küldeni a' meg érdemlett büntetés véget. A' Tanátsnak mind *Bonapartéhez* küldött válaszáat, mind a' Velentzei tartományokhoz botsátott hirdetményét közölni fogjuk Érd. Olvasóinkal a' következő posta napon. Most tehát rövideden azt írjuk, hogy a' Tanátsnak válasza fundamentom nélkül

valónak találtatván, világosan hadat izent a' Fr. Directorium a' Velentzei Respublika ellen, és *Bonaparte* fő vezér, nemcsak az, hogy minden szárazon lévő tartományait el foglaltatta, hanem maga *Velentze* városa ellen is számos hajó seregeket küldött, és úgy bé záratta, hogy sem onnan ki, sem oda bé senki sem mehet.

Olasz Ország.

A' *Maylandi* közönséges és magános levelek ekként adják elő a' Velentzei földön Aprilisnek vége felé történt hadi dolgokat: A' Frantzia truppok csak nem egészlen meg hódoltatták a' Velentzei tartományokat. Három colonnében marsiroztak azokba bé; egyik *Friauliából*; a' másik *Rovigon* keresztül; a' harmadik *Veróna* felől. — A' fegyverbe találtatott népet abból ki vetkeztették, a' Velentzei kórmányszék' tagjait az el futottakon kívül mind rabságra vitték, a' katonaságot rész szerént el fogták, rész szerént széllyel szórták, tisztjeiket pedig nemcsak fegyvereiktől, hanem forma ruhájoktól is meg fosztották. — *Verónával*, a' hol leg nagyobb felzket tsináltak magoknak a' Frantziák által ki költ Velentzések, igen keményen bántanak, és mihelyt a' várast el-foglaltak, leg ottan egy hirdetményt tétettek közönségesse, mellyben halálos büntetéssel fenyegették azokat, a' kik fegyvereiket által nem adnák. — Azon erősségnek kórmányozóiva *Carlotta* és *Riva* polgárok tétettek, a' kik azzal kezdték el hivataljoknak folytatatását, hogy a' gyanús személyek közül igen sokat el fogdostattak.

April. 26-ikán érkezett meg Genuába *Bonaparte* József Frantzia polgár a' fő vezérnek testvére, holott nagy tisztelettel fogadtatott a' Tanáts által. — Harmad nappal azután *Pármába*, onnan *Rómába* ment, a' honnan *Nápolyba* fog utazni, de mi végre, azt ő tudja leg jobban. — April. 27-ikén a' *Rómába* küldetett Spanyol Prelatusok is, úgy mint *Lorenzano* Kardinalis és Toledói Érsek, a' Sevilliai Érsek és Spanyol Királyné gyontató pap-

ja is oda érkeztek, a' kiknek, tiszteletekre egy deputatiót küldött a' Tanáts, de a' mellyet a' fent nevezett Kardinális el nem fogadott, azzal mentvén magát, hogy ők *incognito* akarnak ottan múlatni, 's tovább menni.

Frantzia Respublika.

Egy különös Társaság támadott nem régiben *Párisban*, melly *Theophilantropiumnak*, az az, Istent és embert szeretőnek nevezi magát. Minden héten egyszer, az az, Vasárnapokon dél előtt 11 órakor szokott a' *Dionisius* nevű útzában öfzve gyűlleni, külömbkülömbféle óratiókat mondani, és jó erköltsi tudományt magában foglaló könyveket olvasni, 's közben közben énekelni. — Sem papjok sem semmi tzerémoniajok nintsen, egyedül olly hitbeli ágazatokat tanítanak, mellyben minden vallású emberek meg egyeznek, leg főbb principiumok az Isteni Felségnek imádása, és a' felebaráti szeretet.

A' két százakból álló Tanáts közzé ama igen hires Frantzia Tudós *Marmontel* is választatott, kinek több tudós munkai közt *Belizárius* régi hires vezér életének le írása tartatik a' leg nevezetesebnek. A' mint eszembe jut, Magyar nyelvre is vagy on már az által fordittatva. — Ez a' tudós *Marmontel*, az *Eurei* osztálynak Aprilisnek 13 ik napján tartatott Gyűllésében, illyetén hathatos óratiót mondott az ötöt választoknak hallatára: „Polgárok! Semmi okotok nints a' meg bánásra, hogy egy 70 esztendősnél vénebb embert választottatok képviselőtökké, a' jó tulajdonságoknak valóságos ereje a' szivben vagy on, a' melly soha meg nem vénhezik. Az én szivem régtől fogva el nyomattatva lévén hazámnak szerentsétlenségein támadott fájdalomim és bosszokodásim miatt, egészlen meg elevenitetik ezen szempillantásban azon vigasztaló gondolat által, hogy én is majdan részt vészek azoknak ditsőséges hivataljokban, a' kik a' mi nyomorúságainkat meg fogják orvoslani. Értem azokon a' kö-

zönséges szabadságot, a' törvényeket, az erköltsöket, és azon szent vallást, mellytől a' templokokat meg fosztatni, és az óltarokat le ronttatni, meg szentségtelinitetni és meg undokittatni tulajdon szemeimmel láttam. Ne emésszük többé magunkat a' haszontalan bánatokkal, el múlt a' mi panaszokodásunknak ideje, fordítsuk háznunkra a' jó időt. — A' te hazád ditsösséges pályafutó helyet nyit a' te vénségednek, végezd el a' te munkáidat az által. Ugyan mit is mivelhetnél jobbat, mintha a' te életednek utolsó szempillantásait, és a' te szavaidnak utolsó hangját a' köz boldogságnak szenteled. Siess a' jó emberekkel és kegyes polgárokkal magadat öszve kaptsolni, a' pártosokat előre meg engesztelni, a' részre hajlottakat öszve szerkeztetni, a' jó rend' és közönséges tsendesség ellenségeit a' vétkezésre való bátorságtól, és a' büntetelenség reménységétől meg fosztani. Igen is polgárok! közöttetek tesztek fogadást a' törvények', a' jó erköltsök, és ősi vallásunk ügyének buzgosággal való pártfogására, és arra, hogy én hivatalos társaimmal egyetemben álhatatos védelmezője lészek a' szabadságnak, a' személyes bátorságnak, és a' tulajdonosság meg sérthetetlen törvényeinek, azok ellen a' két színű tirannusok ellen, a' kik a' védelemnek titkos szine alatt azokat gyakorta meg sértették. Polgárok, azért beszellettem elő ezeket előttetek, hogy meg mutassam, melly nagy örömemre szolgált az ennékem, hogy Ti engemet képviselőtöknek választottatok. — Azon valóságos haladatosság, a' mellyet töllem várhattok, ebből áll, hogy magamat szolgálatotokra méltóvá tessesem 's a' t."

Erre ekként felelt azon Gyűlésnek előülője St. Aignan polgár, az 500 ből álló Tanátsnak újonnan választott tagja: Polgár társom! Ezen választó közönség egyedül a' te nagy talenmaidnak fényessége, és a' te közönséges és magános virtusaidnak meg esmérése által indítatott a' te egyenlő meg egyezésből való választatá-

sodra. A' minthogy erős bizodalomban is vagyok az eránt, hogy te a' le hathatosabb eszkökhöz fogsz nyúlni azon számtalan gonoszoknak el háritatásokra, a' mellyek hazánkat nyomták, hogy te a' közönséges erköltsi jóságot, ennek el válhatatlan társával a' vallással együtt vissza állítani igyekezni fogod; és hogy te a' reád bízott ditsösséges követségnek ezközlésére több társaidal együtt öszve fogod magadat kaptsolni."

Nagyon magasztallyák néhány *Párisi* újság levelek a' Directoriumot azért, hogy *Lafayette* Generálisnak és fogoly tarsainak fogságból való ki szabadítások végett parantsolatot adott *Bonaparte* fő vezérnek. De ha nem adott volna is, így szól *Roederer* a' *Párisi Journálban*, meg is ilendő lett volna az, hogy a' Fr. revolutiónak halhatatlan emlékezetű el végző vezérje, annak nagy lelkű és bátor szivű el kezdőjéről meg emlékezzen 's a' t. Ugyan ő, t. i. *Roederer*, így szól *Lafayette* feleségéről: „Valamiképen *Pichegrü*, *Moreau*, *Hoche*, és a' halhatatlan *Bonaparte* Generálisok győzedelmi koronát érdemlenek a' Frantzia Respublikától: úgy a' *Lafayette* felesége is mint az asszonyi nemnek és ezen folyó századnak nagy díze érdemes a' ditsösségnek koronájára, kivél betesebb öröksége nem lehet a' Fr. Respublikának, a' ki minden feleségeknek és anyáknak követő példaja lehet. Vajha a' nemzeti hatalomnak sáfarai elegendő jutalmat tennének a' honynyai virtusokra, azoknak meg romolhatatlan példájának meg tisztelésére."

A' Majusnak első napján tartatott gyűllésben egy Commissiót rendelt ki az 500-ból álló Tanáts azon planumnak ki készítésére, a' melly szerént a' haza védelmezőinek számokra már ennekelötte szánt 1000 millió liverst erő fekvő jószágokat igasságosan ki lehessen osztani. — A' Korsikai emigransoknak tápláltatásokra rendeltetett segedelem a' jövő Juliusnak 19-ik napján meg fog szünni, 's mindnyájoknak úti költség adattatni a' nemzeti

kasszából, hogy a' Touloni kikötő helyben hajókra ülven vissza mehessenek honnyaikba.

A' *Redacteur* nevű *Párisi* officialis újság levelekből azt olvassuk, hogy *Massena* Generális által küldött levelében azt kívánta *Bonaparte* fővezér a' Directoriumtól, hogy engedtesse meg nékie eddig viselt hivatallyát le tenni, és egész magánosságban élni. Tsendességet kívánok én, így szól *Bonaparte* a' Directoriumhoz küldött levelében, minekutánna a' kormányszék erántam való bizodalmának meg feleltem, 's talán több hirt szerzettem vólna magamnak, mint sem a' mennyi kívántatna az én bóldogságomra. Hejában fognak irigyeim engemet gonosz feltétellel vádolni igyekezni. Valamint katonai, úgy polgári pályafutásom is egészlen a' Respublika principiumaihoz alkalmaztatott fog lenni 's a' t.

Illyenképen, így szól továbbá felöle a' *Redacteur* nevű officialis újság levél, egészlen tiszta, és minden nyughatatlanságtól üres lészén azon öröm, melly *Bonaparténak* Frantzia Ország és *Páris* kebelében való láthatásából fog származni, és a' mellyet a' részre való hajlásoknak további fenn tartására, az ő rossz akarói előre méreggel elegyíteni akartak meg. — Annál bizonyosabb nints, hogy a' pártosoknak félelmesebb ellenkezőjök, és a' kormányszéknek hivebb barattya ő nállánál lenni nem fog, a' ki bátor leg nagyobb katonai hatalommal légyen is fel ruhaztatva, még is mostan tsendes és magános életet kíván magának, és az abbeli szerentsét minden ditsösségnél felylyebb betsülli, és azon gyözedelemnek első gyümlöttseit, mellyet ő szerzett a' Respublikának, maga akarja meg kóstolni.

Majusnak első napjan *Letourneur* lett a' Directoriumnak előülőjévé. *Reubelnek* előülősege a' *Bétsi*, *Turini*, és *Római* udvarokkal lett meg békélés által nevezetes fog lenni a' Frantzia Respublika ezen Epochájának historiájában.

Azt írja egy hitelt érdemlő Tudós *Bonaparte* fő vezérről, hogy valamint néhai II. *Fridrik* Prus-siai Király, úgy ő is, mindenkor egy kis tábori bibliothékat hordott magával, a' melly *Julius Caesar* *Commentarius*ából, *Xenophon*, *Polybius* 's több ezekhez hasonló nagy embereknek munkáiból, és *Turenne* 's *Montecuculi* Generálisok hadi tetteiknek le írásaiból állottak. — Hertzeg *Soubise* a' Fr. ármádiának a' hét esztendei háborúban vólt fő vezérje annyira gyönyörködött leg szebb apró madarkáinak gyűjteményében, hogy táborba lett szállasakor is el nem hagyhatta azokat magától. Mennyi hasznát vette légyen azoknak, bőven meg mutatta a' *Roszbachi* batallianak kimenetele.

A' békességnek praeliminaris tikkelyeiről a' mennyi közönséges levelek vagynak, annyi féleképen irnak: mivel mindazáltal sem a' *Bétsi* udvar, sem a' Fr. Directorium még eddig ki nem hirdettették, bizonyosan senki sem tudja azokat. Akármik légyenek azok, elég az ahoz, hogy a' Fr. Revolucionának kezdetétől fogva egy egy történet nem gerjesztett ennél nagyobb örömet a' Frantzia nemzetben, a' melly *Jean Debry* képviselőnek az 500-ak gyűlésében mingyárt akkor mondott oratiója által nagyon öregbitetett. A' többek közt illy ki fejezésekkel szólította meg az újonnan választatott képviselőket: „Mi, *úgymond*, vetettük meg a' Respublikának fundamentumát, tinektek nemzet új választottinak, a' kik majdan részesülni fogtok közöttünk a' kórmányban, a' kiket a' mi sziveink, mint tulajdon testvereinket úgy fogadnak, tinektek, mondom, hagyattatott az a' ditsösséges munka, hogy a' revolucionnak sebeit bé gyógyítsátok, hogy a' Frantzia nemzetnek ditsösségét kívülről ki terjesszétek, 's belső bóldogságát állandóvá tegyétek. Ha valaki találatna közöttetek, a' ki a' szabadságnak és egyenlőségnek szentséges törvényeit meg nem esmérné, mi meg fogjuk ötet azoknak tiszteletére és szeretetére tanítani.”

A' Frantzia ármádiához illy hathatós igikkel szólott *Debry János*: „Ti hazánknak derék

védelmeszöi, fogadjatok el töllem ezen szempil-
lantásban azon érzékenységeimnek kinyilatkozta-
tását, a' mellyek engemet lelkesitnek, söt az egélz
Hazát tökéletesen lelkesitik. — A' Rómaiak
triumphalis ditsösséget adtanak vitézeiknek, de
tsúfot üztek a' meg győzetett fejedelmekből és
nemzetekből; ellenben a' győzedelmes Frantziák
úgy nézik a' népeket és kórmányszékeket mint ba-
rátjaikat. Sokkal édesebb triumphus a' republi-
kanusi vitézeknek, ha honnyaikba vissza térhet-
nek, ha édes anyyaiknak, kedves feleségeiknek
és rokonaiknak karjaik közzé dülhetnek. Ugy
fogtok ti el fogadtatni mint a' Frantzia nemzet-
nek hérosai, mint a' szabadságnak vitézei, és
mint ellenségeiteknek meg győzői. Minden, a' ki
titeket láthat így fog szóllani. Imé ez az, a' ki
az Olasz Ország, a' ki a' *Sámbrei* és *Máási*, a' ki
a' *Rénusi* és *Mosellai* ármádiánál szolgált. — Te
győztél *Fleurusnál*, te *Arcolenél*, te *Lódinál*, te a'
Rénuson lett által költözéskor."

Portugallia.

Még eddig így szóll egy *Lissaboni* lével, ha-
dat nem izent a' *Madritti* udvar minékünk, mivel
mi is azon iparkodunk, hogy ne izennyen. Hadi
és hajó seregeink ugyan készen vagynak, de pus-
ka porunk igen szüken vagyon, mindazáltal, ha
háborúra kelne a' dolog, e' részben is segítségünk-
re lenne *Jervis* Anglus Admirális, a' ki a' Brittu-
sok által el raboltatott hajókon lévő puskaporral
meg is kínált már bennünket. A' Spanyolok és a'
mi a' ármádiánk által ellenben táboroznak egy-
mással. A' mi linéaink a' *Tajó* folyóviztől fogva
a' *Guadiandig* nyúlnak ki, jobb kezekre az *Eliási*,
baljokra a' *Montalvaói* erősségek fekülznek, ár-
mádiánk derekát a' *Portalegrei* és *Castello de Vide*
várak fedezik. Az itt nevezett erősségek az *Alen-
tejói* tartományban *Estremandurával* által ellenben
fekülznek. — A' Spanyol ármádiának linéai is a'
Gvadiána folyóviztől fogva a' *Tajóig* nyúlnak ki,
baljokra *Badajoz*, jobjokra *Alcantára* vagynak,

centrumjokat, vagy derekjokat *Albuquerque* védelmezi. — A' mi ármádiánk 33000 főre tétetik, és úgy reményljük, hogy a' *Porto-Ferrajói* szigetből ki költözött, és 10000 főből álló Anglus truppok is hozzánk fogják magokat kaptsolni. — A' Spanyolok *Alcantára* mellett hidat tsináltak a' *Tajóra*, holott egy colonnéjokkal által jönni és *Villa-Velhaig* menni; más colonnéval *Almeida* várunkat ostrom alá venni; a' harmadikkal pedig Országunknak észak és napnyugot közt fekvő részébe bé rohanni igyekeznek.

A' mint már ennekelötte is jelentettük, a' Fr. Directorium parantsolatjára, ki kellett *Párisból* takarodni a' Portugalliai követnek, tsak azért, hogy az eleibe tétetett békességnek tzikkelyei alá maga nevét nem irta. Ezen tzikkelyek közt ezek vóltak a' leg sérelmesebbek, hogy 1) Portugallia 30 millió livert fizessen a' Frantzia Republikának. 2) Engedje által *Brasiliának* egy részét a' Spanyoloknak. 3) Minden kikötő helyeit zárja bé a' Britanniai hajók előtt. — Ezek ugyan, így szól egy Frantzia nagy politicus, kemény feltételek, de úgy fordulhat a' dolog, hogy még ezeket is két kezzel el fogadná Portugallia, tsak késő ne lenne. —

Török Birodalom.

A' Fényes Porta is szükségesnek itilte az Európai uralkodó Fejedelmeknek azon politikájokat bé venni, melly szerént egyik a' másikhoz követekeket szokták küldeni, és a' magok interesséjekre vigyáztatni. (Miért nem tartottak még eddig az uralkodó Török Császárok, a' több Európai udvaroknál közönséges követekeket, annak okait láthatni az én *Osmanugrafiam* 2-ik Részének §. 6. és 91.) Már most minden nevezetesebb uralkodó udvarokhoz, nevezetesen a' Bétsihez, Berlinihez, Londonihoz, sőt leg közelebb a' Frantzia Republikához is Ambassadörököt, az az, első rangú követekeket küldött, a' ki a' jelenvaló hólnapnak 6-ik napján indúlt ki *Konstantzinápolyból*. Régtől

fogva sürgette ezt a' Frantzia Directorium a' Fényes Portánál lévő mostani követje *Aubert Dubayet* által; de meg nem nyerhette, mellyből igen nagy politicája tündöklik ki a' *Divánnak*, az az, a' Török Ministeriumnak, a' melly mind addig, mig a' Frantzia Respublikát erős fundamentomon lenni nem tapasztalta, más Európai Fejedelmeknek praejudiciumokra nem akarta annak szabadságát és mástól való nem függését meg esmérni.

Az *Algiriai* és *Tunisi* haramja Respublikák közt való tsendes békesség fel bomolván, egyik a' másiknak hadat izentek, és az *Algiriai* Kormányzék 40000 emberből álló hadi népet küldött a' Tunisiak ellen. — A' Török Császár, mint az Afrikai minden haramja Társaságoknak örökös Protectorok, a' nevezett két fél közt való közbenjárást magára válalta, és kívánnya őket egymással meg békéltetni.

A' *Konstantzinápolyban* lévő Orosz követ *Kotschubey* Úr, I. *Pál* Császár nevében, egy igen szép brilliant kövekkel ki rakatott piksist adott a' *Kapután Basának*, mellynek két lapjára az Orosz és Török vitorlák vagynak igen mesterségesen, és egymásba szerkeztetve, le festve. — Mennyire betsülte legyen a' nevezett Török Admirális ezen ajándékot, azzal nyilatkoztatta ki, hogy azon Orosz fregatténak, melly *Krimiából* a' *Konstantzinápolyi* Canalisba ment leg közelebb, latogatására ment, 's annak alkotmányát szemesen meg vizsgálta, és az azon vólt 3 fő tisztet gazdagon meg ajándékozta.

Néhány nyughatatlan Basák ismét pártot ütöttek a' Fényes Porta ellen. Nevezetessen a' *Romániai* Basa *Paszvan Ogli*, egy igen fel fuvalkodott, és vizketek elméjü Muzulman, a' ki 30000 fegyveres emberrel fenyegeti *Konstantzinápolyt*. Előjáró seregei már *Drinapolyig* nyomúltak előre, ő maga pedig ármádiájának derekával öt vagy hat mélföldnire vagy on hátrabb, és hogy annyi-val nagyobb félelmet okozzék az uralkodó Császárnak, IV. *Osman* Sultánnak nevezte magát. Le

tsendesítésére a' leg gazdagabb tartománynak fő kormányozásával kínáltatta meg ötet a' Diván, mellyet ha el nem fogad, vagy fortéllyal, vagy erőszakkal fogja az ő telhetetlen indulatait megzabolázni.

Azoknak a' bóldogtalan Frankusoknak, az az, Európai keresztényeknek a' számát, a' kik a' Mart. 15-ik napján történt *Smirnai* nagy tűzben, élteket el vesztették, 1500-ra teszik az onnan jött tudósítások. Töbnnire mind a' Jantsárok által ölettettek meg, a' következő haszontalan okra nézve. Nem régiben egy komédiát jádzó Társaság ment *Konstantzinápolyból Smirnába*, ennek játékára kívánván egy *Cefaloniai* születésű Velenzei ember menni, bé nem botsáttatott a' teatumba az ajtó előtt strazsán állott Jantsárok által, melly miatt verekedés támadván történetből, egy Jantsár agyon üttetett. A' meg ölettetettnek pajtásai azt kívánták az ott lévő Európai Consuloiktól, hogy adják kezekbe a' gyilkost; de mivel ez a' kívánság egy átallyában ellenkezett a' Frankusok' privilegiumával, ki nem adattatott a' gyilkos, mellyen meg bosszonkodván a' dühös Jantsárok, tüzet vetettek a' Frankusok útzainak szegeleteibe, és nemtsak lakó hajlékaikat, hanem egyszersmind minden portékás magazinumaikat is meg gyújtották, porrá égették, és fegyvert fogván, a' mint fellyebb meg jegyzettük, 1500 embert öltek meg a' Frankusok között. A' Consulok igen igen nehezen, és sok viszontagságok közt menekedhettek meg a' Jantsároknak gyilkos kezeiktől (d). A' *Konstantzinápolyban* lévő Európai kö-

---

(a) Minden Török Birodalomban le telepedett Európai keresztények, ki vévén a' Görögöket, közönségesen Frankusoknak neveztetnek, nem azért mintha mindnyájan Frantzia nemzetbelieknek tartattatnának, hanem mivel a' 11-ik században a' Kanahán földének Szaracénusoktól való megvételére ment kereszties armádiának fő vezérje

vetek eggyező akaratból különös elégtételt kívántak a' Fényes Portától azon gyilkos, és a' Nemzetek törvényét nagyon meg sértett Jantsárok ellen, a' melly meg is igirtetett nékik.

Magyar Ország.

Debretzenben April. 30-ik napján. Ez a' Tisztán túl lévő Superintendencia, melly egynéhány elztendőktől fogva a' Debretzeni Reform. Collegiumot a' lehető leg jobb lábra kívánnyá állítani, és az eddig uralkodott héjánosságok' okainak fel találásában, 's meg jobbításában fáradozik; most igen jeles példáját adta a' dologban való mélyen bé látásának. El végezte, tudniillik, *hogy ezután a' Tudományok Magyar nyelven tanitassanak, úgy mindazáltal, hogy a' Deák nyelv ezután is úgy tanitassék, hogy azon mindenek irni tudjanak.*

Aldott gondolat, leg áldottabb rendelés! mellyet bár több felsőbb és alsóbb iskolák is követhetnének, így mind jobban, mind könnyebben, mind rövidebb idő alatt el végezhetné az ifjúság a' maga iskolai pályafutását, és azon arany időt, mellyet egy holt nyelvnek hollzasan való tanulására fordítani kéntelenítettik, több élő 's hasznosabb nyelveknek, és a' tzellyára vezető Tudományoknak tanulására, 's tökéletesítésére fordíthatná. Húsz 's több elztendőt töltünk el a' Deák nyelv tanulásában, még is igen kevesen találtnak közöttünk, a' kik tisztán, és a' valóságos Római irás szzerént tudnánk beszélni és irni, és ha tudunk is valamit az iskolákban, onnan való ki kelésünk után jobbadon el felejtjük. Kiváltképen azokra nézve láttatik a' Deák nyelvnek hollzas tanulása károsnak lenni, a' kik vagy kézi

---

Bouillon Gottfrid *Lotharingiai* Hertzeg *Franzia* születésű volt, és mindjárt akkor *Frankusok*nak nevezték a' *Szaracénusok* az ott le telepedett *Európaiakat*.

mesterségekre, vagy gazdaságra, vagy kereskede-
 re adják magokat. Sokkal jobb volna, ha ezek, a
 Deák nyelv helyett más élő nyelveket, vallást,
 erköltsi tudományt, arithmetikát, geometriát, me-
 chanikát, civilis architecturát, mezei gazdaságot,
 botanikát, chimiát, geografiát, világi 's egyházi
 historiát, és a' gyermekek' természeti 's erköltsi
 neveléseknek tudományát, melly minden sorsban,
 karban, rangban és állapotban lévő embernek
 igen szükséges és hasznos, tanúlnák. Sőt még a'
 jövődöbeli egyházi személyekre nézve is jobb
 volna, ha minden tudományokat nemzeti nyelve-
 ken tanúlnának, mivel így mind ékesen szólóbb,
 mind jobb prédikátorok lennének belőlök. Elei-
 től fogva minden tudós nemzetek tulajdon nyel-
 veiken tanúlták a' tudományokat, 's ugyan ezért
 vitték azokat olly nagy tökéletességre. Az *Arab-
 sok* arabs, *Persák* persiai, *Görögök* görög, *Ró-
 maiak* római nyelveken tanúltak és irtak. Ezek-
 nek ditsiretes nyomdokait követik az újább idők-
 ben virágzó nemzetek is. Semmi kissebségünkre
 nem szolgálna, ha mi is ezeknek példájokat követ-
 ni igyekeznénk.

A' *Trentsén* Vármegyei Zsidók 1500 forinto-
 kat ajándékoztak, azon N. Megyében insurgált
 szegényebb sorsú nemeseknek fel segéllésekre. —
 A' *Borsod* Vármegyei Zsidók 1200 forintokat, mint
 40 köz embernek 5 krajtzárból álló napi zsóldját,
 egész elztendőre előre ki fizették. — *Miskóltzi*
 lakos és kereskedő *Falk* nevű testver atyafiai 10
 emberre való elztendei zsóldot 104 R. forintok-
 ban önkénnyen való hadi segítség fejében, le tet-
 ték azon N. Vármegye kasszájában.

Nógrád Vármegyéből Majusnak 13-ik napján.
 Ezen Nemes Megyének köz Gyüllése e' folyó hól-
 napnak első napján tartattatván, példás kélszseget
 és Fejedelmünkhöz 's Hazánkhoz vonzó hűség-
 nek jelét mutatták a' Statusok az Insurrectió dol-
 gában, és Vezérlő Fő Kapitányoknak Mélt. Gróf
Forgáts Antal Úr Ő Nagyságát választották.

*Báts Vármegyéből Majusnak 8-ik napján. A' Zomborban tartatott közönséges Gyűlésben, egyező akarattal meg határozott az Insurrectionának organisatiója, a' melly szerént 480 — 500 főre fog menni az Insurgenseknek a' száma, és 3 kompániára fel osztatni. — Kapitányokká választottak *Vojnits Salamon 's Jósef*, és *Köröskényi Urak*. Minden ezen Megyében lévő Királyi város 1 embert, és minden Palatinalis Portától 1 lovas katonát fog adni.*

Tudósítás.

Ladvocat Apatur Historiai Dictionariumának VI. és utolsó Darabja és így az egész Munka a' Sajtó alól már régen ki jött; melly Munkában a' régi Patriarcháknak, Tsászároknak, Királyoknak, Fejedelmeknek, Hadi Vezéreknek, Vitézeknek, Pogány Isteneknek, Pápáknak, Püspököknek, Kardinalisoknak, Érsekeknek, Szenteknek, Szerzeteseknek, Historicusoknak, Poétáknak, Orátoroknak, Theologusoknak, Philosophusoknak, 's a' t. Egy szóval, mindenféle tudományban, mesteriségben, állapotban hires embereknek, elétek, írásaik, munkáik le irattatnak. Magyar nyelvre fordította, sok meg bővitéssel és 5000 új Articulusoknak hozzá adásokkal ki botsátotta *Mindszenti Sámuel* Komáromban 1797.

Az egész Munkának ára kilentz R. forint: holott a' Német fordítás húsz R. forint, mellynél pedig a' Magyar, mint az Első Darabban levő Elő Beszédben meg lehet látni, sok tekintetben tökéletesebb.

Ladvocathoz egy új Darabat fogok tóldani, melly a' ki maradhatott de helyet érdémlő személyeket foglalja magában. Ha valakik vagy magok Genealogiájokat, vagy az abban élt nevezetes embereknek, vagy akármelley emlékezetre méltó személyeknek Biographiájokat a' jövő 1798 esztendőnek elejéig Magyarúl hozám el küldik, azokat ezen Tóldalékba bé iktatom.

Nyomtatás alá készen vagyok nállam.

Vosgien Apátárnak Geographiai Dictionariuma, mellyben a' világnak esméretes részeiben lévő Országok, Tartományok, Városok, Faluk, Ersekségek, Püspökségek, Klastromok, Hertzégsegek, Grófságok, tengerek, tavak, folyó vizek, hegyek, kikötő helyek, várak *sat.* Egy szóval minden nevezetes dolgok, a' Gradusoknak Hosszúságokkal és Szélességekkel le irattatnak. Sok kivált Magyar és Erdély Országot illető dolgoknak hozzá adásokkal meg bővítette *Mindszenti Sámuel.* IV. Darab. Ismét.

Hall Jósefnak Norwicki Püspöknek az Anglusok Senecajoknak az Ó és Új Testamentumi Bibliái Historiákra való Elmélkedései. IV. Darab.

Tillotsonnak Cantuariumi Érseknek az Anglusok Chrysostomusoknak Prédikátzióji VIII. Darab.

Burkittnek Angliában Dedhami Vicariusnak az Új Testamentomi Szent Írásra tett Világosításai. VII. Darab.

Vagynak ezeken kívül Nyomtatás alá készített több Munkáim is, de a' mellyeknek kiadásokat kedvezőbb környülállású időre kell halasztanom.

Broughton Religioi Lexiconát és Ladvoat Historiai Dictionariumát lehet találni Ó Budán, Debretzenben, Fehérváratt, Győrött, Kassán, Komáromban, Kolosváratt, Léván, Lossontzon, Patakon, Pesten, Posonyban, Siklóson, Veszprémben.

Rév Komárom. 1797.

Mindszenti Sámuel.

D. D. S.